

K profesionální přípravě důstojnických kádrů

Redakčně upravený a zkrácený obsah článku armádního generála I. N. Škadova uveřejněný v sovětském časopise Vojennaja mysl č. 1/1985.

Významná úloha při zdokonalování a zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil náleží důstojnickému sboru, který je základem armády, hlavním organizátorem výcviku a výchovy vojsk. Bojová síla a bojová připravenost ozbrojených sil, průběh a výsledek ozbrojeného zápasu v mnoha směrech závisí na ideové úrovni důstojnického sboru, jeho morálně bojových kvalit a profesionální přípravy, zkušenosti organizátorských a pedagogických schopností.

Požadavky na profesionální přípravu důstojnického sboru v soudobých podmínkách rostou nepoměrně rychleji než tomu bylo v minulosti. To co bylo včera pokládáno za vrchol dokonalosti, dnes již není více než střední úroveň, a zítra nás čeká nový stupeň přípravy nemusi uspokojit.

Zvýraznění požadavků na profesionální přípravu důstojnických kádrů v soudobých podmínkách vyplývá hlavně z těchto nejdůležitějších okolností.

1. Stále rostoucí složitosti úkolů ozbrojených sil, proti kterým stojí silný pravděpodobný nepřítel, jenž neustále zvětšuje rozsah příprav na válku. USA a jejich partneři v bloku NATO neustále zvyšují

svůj arzenál agrese. Mají k dispozici takové prostředky a uskupení, které jsou schopny v kterýkoli okamžik zahájit válečnou činnost. V jejich přípravě vsázejí na překvapivé napadení. Ve spojitosti s tím předkládají zvýšené požadavky na bojovou pohotovost vojsk.

2. Zvětšení rozsahu internacionálních úkolů Sovětské armády, která v souladu s existujícími dohodami je povinna bránit bezpečnost nejen své vlasti, ale i celého socialistického společenství v jednom šiku s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy.

3. Vyšších temp rozvoje zbraní a bojové techniky, které mají za následek rozsáhlé, zásadní a nepřetržité změny a upřesnění ve způsobech přípravy a vedení válečné činnosti, jež musí nezbytně a včas zvládnout především celý důstojnický sbor.

4. Větší složitosti procesu velení vojskům a silám v bojové situaci. Na jedné straně roste rozsah, složitost a různorodost úkolů, které je nutné řešit při přípravě a vedení boje, a na druhé straně se podstatně zkracují termíny na jejich kvalitní splnění.

Ve spojitosti s tím se podstatně změnil

charakter a obsah činnosti důstojnických kádrů v míru k udržování vysoké bojové pohotovosti jednotek a útvarů, při výcviku, politické a vojenské výchově vojsk, v obsahu a využívání složité a různorodé bojové techniky, materiálně technickým zabezpečení vojsk, organizaci plnění úkolů vojenské služby, upevňování vojenské kázně. Hlavní, co je požadováno na každém důstojníkovi, je dokonalá služba věci strany a lidu, dovedné plnění vojenských povinností, vysoký profesionalismus, důsledné plnění norem morálního kodexu budovatele komunismu a požadavků vojenských řádů. Rychlý rozvoj vojenství a novosti mnoha řešených úkolů vyžadují rovněž od celého důstojnického sboru široký projev tvůrčí činnosti, novátorství, všestranné upevnění spojení teorie s praxí.

Všestranné zdokonalování úrovně profesionální přípravy důstojnických kádrů musí probíhat v soudobých podmínkách podle těchto hlavních směrů:

Obsah profesionální přípravy

Profesionální přípravu generálů a důstojníků nelze zkoumat úzce, v odtržení od celkového systému přípravy ozbrojených sil, výcviku, politické a vojenské výchovy. Je základem učebního procesu na vojenských vysokých školách a součástí operační, bojové a politické přípravy vojsk (sil) a představuje systém samostatného studia důstojníků (posluchačů) a kolektivních výukových opatření, která směřují ke zdokonalování jejich politických, vojenskoteoretických a vojensko-technických znalostí, praktických a metodických návyků, morálně bojových a organizátorských kvalit, nezbytných k úspěšnému splnění funkčních povinností v míru i ve válce.

Na základě toho se uskutečňuje profesionální příprava důstojníků:

- v systému marxisticko-leninské přípravy,
- samostatnou prací,
- ve vyučovacím procesu vojenských škol,
- na plánovaných odborných a metodických shromážděních a každoměsíčních velitelských zaměstnáních u vojsk,
- v procesu operační, bojové a politické přípravy vojsk (sil) a aktivní účasti

1. Na základě správného chápání podstaty profesionální přípravy důstojnických kádrů a s přihlédnutím ke všem jejím stránkám a složkám je nezbytné zabezpečit komplexní vědecké rozpracování obsahu profesionální přípravy důstojníků a její praktické zvládnutí v celém rozsahu.

2. Další zdokonalování vyžadují plánování a organizace výcviku a výchovy důstojníků v souladu se současnou úrovní vojenských znalostí a nezbytnými praktickými návyky.

3. Velmi důležité je pokračovat v hledání efektivnějších forem a metod profesionální přípravy důstojníků, aktivněji a cílevědoměji podněcovat jejich zájem po zdokonalování vlastních znalostí a dovedností.

4. Je nezbytné naléhavě a perspektivně rozvíjet učebně materiální základnu v souladu se soudobými požadavky na studium důstojnického sboru.

důstojníků ve vojenskovědecké a vojensko-výzkumné práci.

Neefektivnějšího zdokonalování profesionálního mistrovství se dosahuje v průběhu každodenního plnění úkolů vojenské služby, organizované v přísném souladu s požadavky vojenských řádů, na cvičeních a nácvičích, v procesu všech ostatních opatření operační, bojové a politické přípravy, kde dochází k pokračování zvyšování dalšího rozvíjení a upevňování teoretických znalostí a praktických návyků.

K formování marxisticko-leninského přesvědčení a politické zralosti směřuje celý systém politického školení a stranickopolitické práce, každodenní činnosti stranických a mládežnických organizací, domů důstojníků a rovněž další opatření, spojená s organizací vzdělávání a volného času důstojníků.

Obsah profesionální přípravy důstojníků je určován bojovými řády, učebními programy útvarů a jednotek, plány velitelské přípravy důstojnického sboru, které je nutné včas upřesňovat podle technického vybavení vojsk (sil) a na základě soudobého rozvoje vojenského umění a požadavků na vojenský výcvik a výchovu.

V učebních programech musí být jasně vyjádřeno, co jsou povinni znát a umět dělat důstojníci různých kategorií k plnění funkčních povinností. Přitom těžiště je nutné položit na získávání hlubokých teoretických znalostí a pevných praktických návyků k udržování vysoké bojové pohotovosti vojsk, organizaci bojové činnosti a jejího všestranného zabezpečení, ovládnutí nových druhů zbraní a bojové techniky a metodiky vojenského výcviku a výchovy vojsk. To, že důstojnický sbor řeší komplikovanější úkoly při přípravě a vedení bojové činnosti, nedostatek času i nezbytnost rychlého reagování na změny situace, velké informační zatížení a v důsledku toho problém správného výběru informací — z toho všeho vyplývá aktuální otázka zvládnutí výpočetní techniky a základů programování a modelování bojové činnosti důstojnickým sborem.

Výcvik a výchova představují jednotný nerozlučný proces. Tato jednota však nemůže vzniknout sama o sobě. Proto jako zdůvodněné jsou návrhy, aby již při plánování učebně výchovného procesu, zpracování učebních a metodických dokumentů byly určovány úkoly, zásady a metody formování velitelských kvalit a praktických návyků, dosahovat na každém zaměstnání výsledků nejen učebních, ale i určitých výchovných cílů.

Této otázce se věnuje velmi málo prací a pomůcek, které by objasňovaly všechny

stránky profesionální přípravy důstojníků, její hlavní formy a metody. Jednotlivé výzkumy a studium různých problémů profesionální přípravy v odtržení jeden od druhého mají za následek nedostatečné sladění vypracovaných závěrů a doporučení, což snižuje do určité míry možnosti cílevědomého a komplexního řešení úkolů zvyšování profesionálního mistrovství důstojníků v celku.

V této souvislosti jde o účelnost systémového zkoumání a rozpracování pomůcek, která by objasňovala metodologické otázky profesionální přípravy, nejdůležitější a mezi sebou jasně sladěné formy a metody zdokonalování výuky a výchovy důstojníků na vojenských vysokých školách a u vojsk.

Doporučení, vyplývající z těchto výzkumů, ve vzájemně sladěné podobě musí být taková, aby bylo možné položit je za základ plánování učebního procesu vojenských vysokých škol, operační a bojové přípravy vojsk (sil), rozpracování jednotlivých pomůcek podle různých forem a metod profesionální přípravy důstojníků.

Učební programy je nutné rozpracovat tak, aby bylo zabezpečeno, že důstojnický sbor zvládne soudobé výsledky vojenské vědy a vojenského umění, všechny nezbytné znalosti a praktické návyky podle stávající funkce a perspektiv ustanovení do vyšší funkce. Zvláště důležité je určovat obsah výuky na základě správného předvídání rozvoje vojenství.

Zkvalitnění plánování a organizace

Zdokonalování plánování operační, bojové a politické přípravy je nejdůležitější podmínkou dalšího zvyšování efektivnosti profesionální přípravy důstojníků. Plánování bylo vždy hodnoceno jako základ veškerého řízení. Na jeho promyšlenosti v celku a všestranném zvážení úkolů profesionální přípravy důstojníků jak na velitelských zaměstnáních, tak i na opatřeních bojového sladění jednotek a útvarů v mnoha směrech závisí organizovanost a cílevědomost práce celého důstojnického sboru, udržování přísného pořádku podle řádů, což má zvláště velký význam pro politickou a vojenskou výchovu důstojníků jako nejdůležitějšího prvku jejich profesionálního mistrovství.

Jednou z nejsložitějších otázek plánování je určení optimálního počtu provádě-

ných velitelských zaměstnání, nácviků, cvičení a dalších opatření výcviku a výchovy důstojníků. Na jedné straně vzniká objektivní potřeba zintenzívnit výuku a na druhé straně nadměrné zvětšení počtu zaměstnání může vést ke snížení kvality a efektivnosti přijatých opatření.

Jak ukazují zkušenosti, plánování velitelské přípravy a dalších opatření bojové přípravy je účelné uskutečňovat tak, aby v průběhu určité doby [v závislosti na specifice svazku a útvaru] byly procvičeny hlavní otázky přípravy a vedení různých druhů bojové činnosti, a s důstojníky kromě toho otázky metodické přípravy a zdokonalování dalších profesionálních kvalit.

Proto všechna konaná zaměstnání, nácviky a cvičení musí být spojeny jednot-

ným taktickým a metodickým zámyslem s tím, aby na každé opatření byl věnován minimálně potřebný počet učebních otázek, postupně procvičovány nejdůležitější z nich a aby v důsledku uskutečnění komplexu vzájemně spojených opatření bylo dosahováno úplné a všestranné přípravy důstojnického sboru, útvarů a svazků v celku ke splnění jakýchkoli bojových úkolů, které mohou vzniknout ve válce. Na základě toho se stanoví periodičnost konání shromáždění a dnů velitelských zaměstnání, rozpracovávají se programy, které zahrnují všechna hlavní témata výcviku a výchovy důstojníků.

V průběhu posuzování problémů profesionální přípravy u vojsk mnozí důstojníci hovořili v tom smyslu, že programy velitelské přípravy nelze přetěžovat na úkor organizátorské a jiné činnosti. Zdůrazňovali rovněž, že ve dnech velitelské přípravy určených plány není účelné usku- tečňovat taková opatření, která mají za následek vytrhování velitelských, politických a inženýrsko-technických kádřů z velitelské přípravy.

Vznikne-li v procesu operační, bojové a politické přípravy nezbytnost uskutečnit doplňková zaměstnání dříve nepřed- vidaná nebo zvýšit čas na prostudování či procvičení jednotlivých témat, pak je to nutné dělat v rámci časového limitu, plá- novaného na velitelskou přípravu. Přitom je možné část zaměstnání sloučit, řadu otázek prostudovat v procesu samostatné přípravy. Každopádně neopodstatněné zvý- šení učební doby na jiný předmět a vele- telská zaměstnání v celku bude mít ne- vyhnutelně za následek narušení rytmu v práci důstojnického sboru, snížení kvali- ty plnění dalších úkolů. K efektivnímu vy- užití času plánovaného na velitelskou pří- pravu, zabezpečení vysokého procenta přit- omnosti na ní a k zavedení přísné pláno- vitosti do přípravy důstojníků praktikuje se u vojenských okruhů pevné stanovení dnů na velitelská zaměstnání s každou kategorií důstojnického sboru. To umožňu- je lépe spojit různá opatření bojové přípravy s plněním služebních úkolů a sladění uskutečňovat přípravu mnoha ka- tegorií vojáků. V celku je dosahováno uspořádání celého systému plánování, což zvyšuje efektivnost kontroly plnění před- vidaných opatření a řízení života a čin- nosti vojenských útvarů.

Důležitým faktorem intenzifikace a op- timalizace velitelských zaměstnání zvlá- ště na štábech je racionální slučování učebních skupin. V tomto směru je hlavní specializace, která vyplývá z úkolů pří- slušných oddělení štábů. Do každé skupi- ny je účelné podle možnosti zařazovat důstojníky přibližně stejné úrovně přípra- vy a obsahu jimi plněných úkolů.

Příprava důstojnického sboru k plnění funkčních povinností ve válce bezpochyby byla a zůstane hlavním směrem v jeho výcviku a výchově. Ovšem požadavek učít vojska tomu, co je nezbytné ve válce, může být uvedeno do života jen za před- pokladu dovedné organizace práce vele- telů, štábů a politických orgánů v míru; to se v přípravě vojenských kádřů mnoh- dy nedoceňuje. Na vojenských vysokých školách a u vojsk nevěnuje se patřičná pozornost studiu základů vědy o velení, forem a metod práce velitelů a důsto- jníků štábů při řízení svazků a útvarů v každodenním životě a činnosti. Pokládá se za správné, že každý důstojník musí sám zdokonalovat znalosti a návyky v těchto otázkách v průběhu praktické práce za řízení nadřízených náčelníků. Jde např. o studium některých otázek ad- ministrativy, zákonodárství, vojenské pe- dagogiky a psychologie. Zaměstnání k těm- to a jiným disciplínám se konají křížem od případu bez jejich spojení s jednot- ným učebně metodickým zámyslem.

Otázky velení vojskům v míru se slabě rozpracovávají i z vědeckého hlediska. V rámci vojenské vědy je vyčleněna oblast — teorie velení ozbrojeným silám — jejímž úkolem je studovat zákonitosti, principy, formy a metody velení (řízení) vojskům, které jsou obecné a stejně dů- ležité pro procesy velení v jakékoli oblasti vojenské činnosti jak v bojové situaci, tak i v míru, které teorie velení musí zkoumat v komplexu, z jednotlivých pozic a podle směrnic. Přitom je důležité v ši- rokém měřítku využívat výsledků vědy o velení v celku.

Otázky řízení vojsk [sil] v každodenním životě v míru vyžadují více zdůvod- něné vědecké rozpracování, hluboké zbecnění a zavedení zkušeností předních velitelů, politických pracovníků a důstojní- ků štábů do praxe všech vojenských ká- dřů. Vzniká rovněž krajní nutnost rozpra-

covat vědecké práce a učební pomůcky k těmto problémům. Budeme-li je zkoumat v celkové podobě, pak zdokonalování velení vojskům v míru, kromě zvládnutí výsledků vojenského umění, zahrnuje studium těchto důležitých problémů:

— Obecné zásady vědy o velení a rovněž nejdůležitější výsledky takových odvětví vojenských znalostí, jako je vojenská pedagogika, psychologie, zákonodárství aj.

— Základy upevňování bojové a mobilizační pohotovosti vojsk, formy a metody plnění těchto úkolů.

— Metodika operační a bojové přípravy. Nejde jen o metody přípravy a provedení cvičení a zaměstnání, ale o celý systém plánování, organizace, kontroly a každodenního řízení procesu výcviku a výchovy vojenských kolektivů, vybudování a zdokonalování učebně materiální základny.

— Základy stranickopolitické práce. Formy a metody politické a vojenské výchovy podřízených.

— Základní zásady doplňování vojsk [sil] důstojnickými kádry, poddůstojníky a vojiny. Systém náboru a rozmístění kádrů, průběhu jejich vojenské služby.

— Způsob technického vybavení vojsk [sil], normy a pravidla udržování a využívání výzbroje a techniky. Zabezpečení neporušenosti zbraní a munice, organizace parkové služby.

— Organizace a plnění úkolů vojenské služby, udržování vojenského pořádku v souladu s požadavky řádů. Způsob vydávání rozkazů, směrnic a nařízení, usku-tečnění kontroly jejich plnění.

— Formy a metody práce velitelů, politických pracovníků a důstojníků štábů při upevňování vojenské kázně.

— Organizace vojenské hospodárnosti, normy uchovávání materiálních zásob. Materiální a životní zabezpečení vojáků a jejich rodin, vedení finančního hospodaření, udržování kasárenského, bytového a skladištního fondu atd.

Všechny tyto a mnohé další otázky organizace vojenské služby a velení vojskům v míru představují složitý komplex společenskopolitických, právních, vojenských, pedagogických, speciálních a technických znalostí, které musí vojenské kádry zvládnout a současně v průběhu praktické práce zdokonalovat organizační kvality, v první řadě umění vybírat z množství úkolů hlavní, propočítat a přesně plánovat svůj pracovní čas. Bez toho nemůže být skutečně kompetentní velení vojskům. Kromě toho dovedné velení vojskům v míru je nejdůležitějším předpokladem úspěšného velení v bojové situaci. Proto ve vojenském výcviku a výchově kádrů tyto dvě stránky jejich přípravy musí vystupovat v organické jednotě a nelze mezi nimi připustit nějaký rozpor.

Zdokonalování forem a metod

Ministr obrany SSSR maršál Sovětského svazu S. L. Sokolov vyžaduje neustále zdokonalovat nejen obsah, ale i formy a metody výcviku a výchovy důstojníků, maximálně je přiblížit k podmínkám bojové skutečnosti a nepřipustit konvenčnost a ulehčování.

Proto je zdůrazněna důležitost hledání nových, dokonalejších forem a metod profesionální přípravy důstojníků. Bez ohledu na určité výsledky, teoretická rozpracování a praktické zavedení nových metod vojenského výcviku a výchovy důstojníků vcelku zaostávají za úrovní rozvoje vojenského umění a vyžadují další zkvalitnění.

Profesionální příprava důstojníků začíná ve vojenských školách a pokračuje na akademických, zdokonaluje se v systému velitelských zaměstnání s důstojníky a

v procesu uskutečňování opatření operační a bojové přípravy s orgány velení a vojsky. Všichni generálové a důstojníci si doplňují a obnovují své znalosti v různých kursech a na shromážděních.

Hlavními formami individuální přípravy v rámci výuky na vojenských školách (v kursech) jsou: samostatné studium výsledků vojenské vědy a dalších odvětví znalostí, splnění individuálních úkolů, praktická zaměstnání s výzbrojí a bojovou technikou, vojsková a výrobní praxe, vypracování kursovních a diplomových prací, účast na vojenskovědecké práci. Hlavními formami a metodami skupinových zaměstnání jsou: přednášky, referáty, semináře, skupinová cvičení, taktické letučky, praktická zaměstnání s použitím zbraní a bojové techniky, ukázková a jiná me-

todická zaměstnání, takticko-pořadová a taktická zaměstnání (cvičení), válečné hry, velitelsko-štábní cvičení s učiteli a posluchači, terénní jízdy a vojenskohistorické cesty atd.

Velitelská příprava u vojsk se uskutečňuje způsobem samostatné práce a konání každodenních velitelských zaměstnání. Jejich hlavními formami a metodami jsou praktické nácviky, hlavně v terénu, organizaci a řízení boje, studium zbraní a techniky, střelby a řízení bojových vozidel, učebně metodická (velitelská) shromáždění a aktivní účast důstojníků na vojenskovědecké práci, která musí být nejdůležitější služební povinností každého generála a důstojníka.

Profesionální mistrovství důstojnického sboru se zdokonaluje na taktických cvičeních a manévrech, velitelsko-štábních a štábních cvičeních, nácvicích, skupinových velitelsko-štábních letučkách a válečných hrách, odborných taktických a mobilizačních cvičeních a výjezdech do pole.

Při organizaci učebního procesu na vojenských školách u svazů, svazků a útvarů je žádoucí předvídat maximálně úplné využívání všech uvedených forem a metod profesionální přípravy důstojníků. Jen v souhrnu, jen při vzájemném doplňování a spojování mohou zabezpečit největší efektivnost vojenského výcviku a výchovy.

Je např. známo, že cvičení s vojsky jsou nejvyšší formou profesionální přípravy důstojníků, protože umožňují učit vojska, včetně důstojníků, v podmínkách maximálně blízkých bojové situaci, a na nejvyšším stupni zabezpečují jejich udržování ve vysoké bojové pohotovosti. Dosahují ovšem svého cíle jen v tom případě, jestliže jim předchází celý komplex teoretických a praktických zaměstnání, nácviků. Tak se zabezpečuje postupný přechod k plnění nejsložitějších úkolů.

V přípravě generálů a důstojníků v soudobých podmínkách, současně s hlubokými teoretickými znalostmi, nabývá na rozhodujícím významu zdokonalování praktických návyků ve velení vojskům a formování nezbytných organizačních a volních kvalit.

Teoretickou přípravu nelze přeměňovat v samoučel. Musí být návodem k činnosti, napomáhat důstojníkům konečnou splnit hlavní úkol — udržovat vysokou bojo-

vou pohotovost vojsk, dovedně velet jednotkám, útvarům a svazkům při přípravě a vedení bojové činnosti, při vojenském výcviku a výchově vojsk. Nejdůležitější v profesionální přípravě důstojníků je jejich umění tvůrčím způsobem využívat teoretických znalostí v konkrétních podmínkách situace při velení vojskům v míru i ve válce. Proto zvyšování efektivnosti profesionálního mistrovství důstojníků především vyžaduje hledat formy a metody maximálního přiblížení procesu výcviku a výchovy důstojnických kádří k požadavkům soudobé války.

V profesionální přípravě důstojníků v souvislosti s tím musí zaujímat vedoucí postavení operačně taktická, odborná taktická a inženýrsko-technická příprava, na níž je nezbytné podle zkušeností orientačně vyčlenit velkou část učební doby. Na shromážděních a velitelských zaměstnáních je účelné do 70 % učební doby vyčlenit na konání válečných her, nácviků, skupinových cvičení a letuček. Cvičení a válečné hry mají být hlavně dvoustranné.

Podle zkušeností z posledních let se osvědčily systematické a překvapivě individuální a skupinové letučky s důstojníky. Organizují se zpravidla na taktickém stupni v terénu. S přihlédnutím k perspektivám služebního růstu důstojníků a k požadavkům bojové praxe je účelné asi třetinu času věnovat přípravě důstojníků o jeden stupeň výše.

Operačně taktické, odborné taktické a inženýrsko-technické disciplíny jsou určující v přípravě velitelsko-štábních a inženýrských kádří. Na zvláště velkém významu nabývá zavedení aktivních forem a metod zaměstnání do praxe výcviku důstojníků. Přitom velká část zaměstnání má být v poli (na místech velení) se spojovacími prostředky a s praktickým procvičováním otázek velení vojskům a bojového použití zbraní v podmínkách radioelektronického rušení. Velmi důležité je rovněž na každé zaměstnání stanovit minimální počet otázek a důkladně (je-li nutné i mnohonásobným organizováním) je procvičovat do úplného zvládnutí. Na nezbytné minimum je žádoucí snížit přednášky a další formy zaměstnání, na kterých cvičící v podstatě jen poslouchají. Přednášky u vojsk musí být zpravidla organizovány k novým otázkám, které se

v potřebné míře neodrazily v učebních pomůckách a jiných materiálech.

Na skupinových cvičeních, válečných hrách a cvičeních není nutné omezovat se jen na přijetí rozhodnutí, rozpracování plánovacích dokumentů a jejich přednesení (je to důležitá, ale jen počáteční část velení vojskům). Je nezbytné úplněji procvičovat otázky praktické přípravy boje a operace a přitom zvláštní pozornost věnovat organizaci součinnosti a všestrannému zabezpečení bojové činnosti. Na všech učebních opatřeních, kdy se řeší konkrétní učební bojový úkol, je nutné rozhodným způsobem zabránit bezpředmětným a od situace odtrženým teoretickým úvahám a vyžadovat prakticky splnit v plném rozsahu všechny úkoly ve velení vojskům.

Pro dosažení cílů profesionální přípravy důstojníků, jak na vojenských školách, tak i u vojsk, má zvláštní význam vytvoření poučné operačně taktické situace a umění rozvíjet ji na všech velitelských zaměstnáních, nácvicích, válečných hrách, cvičeních a dalších opatřeních operační a bojové přípravy. Výchozí situace, její vývoj, rozehra a všechny doplňkové situace, které se vydávají podle průběhu zaměstnání nebo cvičení, musí nejen zobrazovat charakter soudobého boje a operace, ale zahrnovat i neočekávanou činnost jak ze strany nepřítelů, tak i vlastních vojsk, uvádět cvičící do složitých podmínek situace, obsahovat kritické situace, které od nich vyžadují přijetí nestandardních rozhodnutí, překonávání potíží, projevení tvůrčí činnosti, samostatnosti a iniciativy, smělosti a rozhodnosti, organizačních kvalit a houževnatosti při plnění stanovených úkolů, tj. všech kvalit, které předurčují vysokou úroveň vojevůdcovského umění.

Pro rozvoj iniciativy a samostatnosti důstojníků má velký význam dovedně rozvíjená situace a rozehra bojové činnosti na základě rozhodnutí a praktické činnosti cvičících. Vnucování dříve připravených rozhodnutí má nežádoucí svůj projev v učebním procesu na akademických, ve školách, v bojové a operační přípravě u vojsk; to má za následek, že cvičení a zaměstnání jsou neefektivní a málo poučná. Šablona nezbytně vyvolává beziniciativní činnost cvičících, vede k povrchnímu hodnocení situace. Nakonec taková

metoda snižuje odpovědnost za splnění přijatého rozhodnutí a nenapomáhá růstu profesionálního mistrovství důstojníků v celku.

Charakter soudobých operací a bojové činnosti, složitost úkolů výstavby a přípravy ozbrojených sil naléhavě vyžadují, aby profesionální příprava důstojníků ve vojenských školách, na akademických a u vojsk měla tvůrčí charakter a zabezpečovala připravení důstojníků s rozvinutým operačně taktickým myšlením, s uměním samostatně se orientovat ve složitých otázkách vedení operace a boje. V učebním procesu jsou rozhodně nepřijatelné projevy jakéhokoli vnucování šablonovitých úkolů a rozhodnutí cvičícím. Je důležité, aby absolventi vojenských akademí byli nositeli nejsoudobějších výsledků teorie vojenského umění a zvláště velení vojskům. Na cvičeních se musí cítit jistě a vyznačovat se pevnými praktickými návyky při ujasňování úkolů, hodnocení situace a přijetí rozhodnutí, rozpracování hlavních dokumentů při plánování operace a boje, při přípravě operačně taktických propočtů, organizaci bojové činnosti v terénu a velení vojskům v průběhu bojové činnosti. Duch tvůrčí činnosti, vědeckého hledání, samostatnosti a iniciativy musí se projevovat na všech zaměstnáních a cvičeních. K rozvíjení tvůrčí činnosti je rovněž nutné v širší míře zapojovat důstojnický sbor do vojenskovo-vědecké práce.

Výjimečnou důležitost má systematická samostatná práce důstojníků pro zvýšení politických, operačně taktických, vojenskotechnických a speciálních znalostí a praktických návyků. Přitom při této nejdůležitější formě zdokonalování profesionální přípravy důstojníků nelze dopustit živelnost. Vyžaduje neustálé řízení ze strany nadřízených náčelníků. Jednou z forem jejich řídicí činnosti při samostatném vzdělávání důstojnického sboru jsou individuální úkoly generálům a důstojníkům, které vydávají na každé cvikové období. Je velmi důležité, aby podle výsledků splnění úkolů přímí náčelníci uskutečnili pohovory a zhodnotili jejich práci a vyjádřili to na formulářích hodnocení profesionální přípravy.

Na vojenských školách je jednou z povinností každého učitele a velitele učební podskupiny každodenní pomoc posluchačům ke zvládnutí znalostí, metodiky práce

s knihou, konspektů a jiných učebních pomůcek. Neméně důležitým úkolem je zapojení studujících do každodenní práce, zvýšení zájmu o konečný výsledek konaných zaměstnání, vstřípení umění upevňovat a rozšiřovat získané znalosti budoucím důstojníkům. Účinnou formou k získání hlubokých teoretických znalostí jsou semináře, vojenskovědecké porady a konference.

Hovoří se i o zavedení nových progresivních metod do výuky důstojníků. To se vztahuje k problémům (zvláště při přednáškách) a programované výuce, k psychologické teorii postupného formování rozumových schopností, praktických návyků aj. Není ovšem možné přeměňovat je v samocel nebo dávat jim daň, jako moudrý. Je nutné umět hlouběji poznat všechno racionální, co je v nich obsaženo, a použít v té míře, v jaké skutečně umožňují zvyšovat kvalitu a efektivnost přípravy důstojníků z hlediska specifiky studovaných předmětů a kategorie studujících. Jedním ze způsobů intenzifikace učebního procesu je programované vyučování, jehož úspěch je podmíněn ani ne tak vyučovacími stroji, jako racionálními programy, rozpracovanými nejzkušenějšími specialisty-pedagogy. V programovaném vyučování nabývají na dominujícím významu samostatné studium, zvýšení aktivity a samostatnosti posluchačů v učebním procesu, maximální rozdělení jednotlivců v podmínkách velkých poslucháren. V učebním programu je ukázán konkrétní učební cíl zaměstnání na dané téma: s čím se seznámit, co pochopit, co prostudovat a čemu se naučit, rovněž přehled učebních pomůcek (co používat, co a kde najít v procesu studijní práce). Téma se dělí na části, určuje se jejich obsah a posloupnost studia. Na každé téma se vydávají metodické pokyny: co přečíst, prozkoumat, v čem se procvíkat, jak prověřit zvládnutí přečteného, prozkoumaného nebo prakticky splněného. Je nezbytné, aby při zavedení určitých nových metod vyučování byla na prvním místě jejich podstata a ne vnější stránka věci.

Je nutné upozornit i na určitou jednotnost rozpracování a zavedení nových metod vyučování. Mnohé z nich jsou přejímány z obecného civilního pedagogického systému a mechanicky se přenášejí

do praxe bojové přípravy bez přihlídnutí ke specifické vojenskému vyučování. Málo se věnuje pozornost rozpracování nových progresivních metod vyučování důstojníků v operačně taktických otázkách, zvláště ke zvládnutí praktických návyků ve velení vojskům a silám.

Značného zvýšení kvality praktické přípravy vojenských kádrů je možné dosáhnout způsobem posilování procesu rozdělování vyučování na jednotlivce. Přitom se navrhovalo, aby při organizaci vyučování na vojenských školách byla předvídána cílevědomě usměrněná příprava posluchačů v souladu s jejich předurčením na určitou funkci s přihlídnutím ke konkrétním vzorům zbraní a bojové techniky, které jsou ve výzbroji útvaru a svazku. To ve své podstatě vyžaduje zkvalitnění procesů plánování, přípravy a rozdělení specialistů, včetně stanovení předurčení absolventů ne později než rok před absolvováním. V těchto návrcích jsou bezesporu jak kladné, tak i záporné stránky. Vcelku si však zaslouhují další studium a vědecké rozpracování.

Na vojenských školách je ústřední postavou, která určuje kvalitu vojenského výcviku a výchovy posluchačů, učitel. Úloha profesorského a učitelského sboru je výjimečně velká. Na jeho připravenosti, umění vyučovat a vychovávat, být příkladem neustálého zdokonalování znalostí a návyků, vysokého vojenského mistrovství, morální čistoty a mravnosti v mnoha směrech závisí efektivnost celého vyučovacího procesu vojenských akademií a škol.

V souladu s těmito požadavky je nezbytné přebudovat i operačně taktickou přípravu učitelů. Mají-li předmětově učit, musí sami neustále zdokonalovat své znalosti a praktické návyky ve velení vojskům. Proto na velitelských zaměstnáních s učiteli v kursech zvyšování kvalifikace je účelné snížit počet přednášek a ve větší míře praktikovat formu krátkých sdělení o nových otázkách, nácviků a dvoustranných válečných her. Osvědčují se i takové formy výuky, jako jsou volně přístupné vyučovací hodiny a ukázková zaměstnání pro učitele s jejich následným posouzením.

U posluchačů vojenských škol se usku-
tečňuje v posledních letech prověrka teo-

retických znalostí a praktických návyků z organizace bojové činnosti, velení jednotkám a útvarům, ovládnutí zbraní a bojové techniky. Přitom praktické návyky a teoretická příprava jsou rovnocenným ukazatelem procesu výuky, zápočtů a zkoušek. Je důležité, aby prověrka praktických návyků nebyla formální, kdy na mapě nebo v terénu se rozebírají od konkrétní situace odtržené otázky, ale skutečně prověřovala umění posluchačů rychle pochopit podstatu nové situace a přijmout originální rozhodnutí, schopnost tvůrčím způsobem využívat znalostí v praxi. Zájmy věci rovněž vyžadují, aby na vojenských školách byla zvýšena náročnost na prospěch posluchačů, aby byl veden rozhodný boj s pochybenou praxí nadhodnocování jejich známek v učebním procesu, neboť to vede k sebeuspokojení a snížení aktivnosti v samostatné práci absolventů vojenských škol. Práci učitelů je účelné hodnotit ne podle průměrných známek skupin (jednotek), ale podle kvality zaměstnání a výsledků práce jejich absolventů u vojsk.

Pozornost si zasluhuje i další studium mnohohočetných návrhů na plánování a vykonávání vojenské praxe posluchačů, kterou je účelné provádět s cílem upevnění a prohloubení získaných znalostí a nabytí praktických návyků podle speciálnosti za řízení profesorsko-pedagogického sboru vojenských škol společně s velením svazků a útvarů podle speciálních programů a individuálních úkolů.

V souladu s požadavky ministra obrany SSSR je nezbytné při inspekčních prohlídkách a prověrkách vojsk prověřovat na všech stupních nejen operačně taktickou přípravu velitelů a důstojníků štábu, ale i metodickou — umění poučným způsobem

připravovat a řídit zaměstnání, nácviky a cvičení. Přitom nadřízení náčelníci musí přihlížet nejen k činnosti prověřovaných, ale i k metodickému mistrovství řídicího a stupni přiblížení výcviku a vojenské výchovy k podmínkám skutečného boje.

K dosažení vysoké efektivity profesionální přípravy důstojníků má zvláště velký význam zvýšení osobní odpovědnosti a zainteresovanosti důstojníků za zdokonalování úrovně svého mistrovství. Zejména s tímto cílem jsou již nyní zavedeny každoroční individuální kontrolní listy profesionální přípravy důstojníků, jejichž ukazatele musí být brány v úvahu při řádném hodnocení. Podle celkového hodnocení a výsledků práce za učební rok doporučuje se přímým náčelníkům uskuptečňovat s každým důstojníkem pohovor, v jehož průběhu by měli projednat výsledky celkových prověrek a cvičení, splnění individuálních úkolů velitelské přípravy a jiné ukazatele vykonávání jejich služby. Spolu s tím systém kontroly profesionální připravenosti důstojníků může poskytnout kladné výsledky jen v tom případě, bude-li uskutečňována systematická a pečlivá analýza výsledků velitelské přípravy důstojníků a bude-li povinně brána v úvahu při jejich navrhování na udělení vojenských hodností, určování na vyšší funkce, usměrňování přípravy a jiných otázkách průběhu služby. Je třeba postarat se i o úplnější a dovedně využívání práv nadřízených náčelníků, existujících materiálních a morálních prostředků působení na stimulování a další zvyšování osobní odpovědnosti za svou profesionální přípravu, všemožně zvyšovat autoritu zkušeného a znalého velitele, který dokáže vzorně plnit své funkční povinnosti.

Učební materiální základna

Ke zdokonalování profesionální přípravy důstojníků u vojsk se využívá existující učební základna pro operační a bojovou přípravu. Kromě toho se vytvářejí učební místa velení, specializované třídy, miniaturní cvičiště a trenažéry k provádění nácviků k řízení palby, velení zbraním a jednotkám a plnění dalších operačně taktických úkolů.

Ze všech technických prostředků vyučo-

vání jsou nejperspektivnější a nejefektivnější elektronické trenažéry, které zabezpečují provedení systematických nácviků ve velení složitým zbraňovým systémem. Je nezbytné, aby důstojníci u vojsk a na vojenských školách měli možnost poznat a zvládnout návyky při použití prostředků automatizace a plánovací techniky. Zvláště důležité je jisté zvládnutí prostředků mechanizace štábní práce.

Technické prostředky vyučování samy o sobě ovšem nemohou dát očekávaný efekt, nebudou-li pečlivě zkoordinovány s obsahem a metodikou výuky.

Nadšení pro jednotlivé technické prostředky vyučování na úkor dosažení stanovených učebních cílů je mnohdy diskredituje. Hlavní potíž v jejich použití tkví v současné době ani ne tak v technické, jako v metodické oblasti. Tam, kde je to přípustné, je nezbytné podle stanovených norem provozu v širokém měřítku využívat agregáty bojové techniky, měřicí přístroje, aparaturu a ústrojí, které jsou ve výzbroji u vojskových útvarů. Rozvoj učebně materiální základny je nutné řešit perspektivně (na základě vzniku nových druhů zbraní a bojové techniky) na několik let dopředu s každoročními úpravami a hlavně metodicky účelně.

Značně více než nyní musí být využívány v učebním procesu výcvikové filmy, neboť umožňují bez podstatných ztrát času „pobývat“ v bojové technice, na cvičních, zaměstnáních, uvidět téměř ve skutečnosti a v činnosti mnohé vzory bojové techniky a dalších technických prostředků včetně těch, které nejsou v laboratoři školy nebo útvaru. V souvislosti s tím jsou opodstatněné návrhy na centralizované plánování natáčení výcvikových filmů, na širší účast vojenských akademií a škol při rozpracování jejich scénářů.

Složitost charakteru soudobých operací a bojové činnosti, rostoucí úloha faktorů času, vybavování vojsk soudobými zbraněmi a bojovou technikou kladou zvýšené požadavky na přípravu vojsk (sil), v první řadě na profesionální přípravu důstojníků. Hlavní problém tkví v tom, že na základě rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a růstu jejich ničivých vlastností komplikují se výcvik i výchova vojsk, především profesionální příprava důstojníků, začíná být stále obtížnější přiblížení přípravy k podmínkám skutečného boje. Ve spojitosti s tím nabývá na výjimečné aktuálnosti úkol dalšího vědeckého rozpracování a zavedení do praxe neefektivnějších forem a metod výcviku a výchovy důstojníků, kteří mají svou obětavou práci zabezpečovat prosazení vojenské politiky strany do života.

Učební základna je potřebná nejen pro skupinová zaměstnání s důstojníky, ale i pro jejich samostatnou práci. U těch štábů a útvarů, kde jsou dobře vybudované učební třídy (kabinety, knihovny a čítárny), zabezpečené potřebným množstvím speciální literatury, zvláště nové, dále řady, směrnice, metodickými příručkami a pomůckami, nejpłodnější probíhá samostatná práce důstojníků.

U všech štábů a útvarů je účelné mít knihovny s dovedně vybranými knihami a pomůckami s přihlédnutím ke specifice svazků a útvarů a jimi plněným úkolům. Je rovněž nezbytné, aby každý generál a důstojník objednával noviny, vojenskoteoretické časopisy, opatřoval si potřebné knihy s vojenskoteoretickou, technickou a vojenskohistorickou tematikou.

Velký význam má organizace centralizovaného rozpracování kvalitních učebnic a učebních pomůcek a zapojení všech vojenských akademií do této práce, dále vědeckých prací k problémovým otázkám vojenství. Na vojenských školách a u vojsk jsou potřebné rovněž učební pomůcky, které zobecňují konkrétní zkušenosti z práce velitelů, štábů a politických orgánů při přípravě a vedení bojové činnosti v období Velké vlastenecké války i zkušenosti z lokálních válek.